

شناخت روحیه کارآفرینی دانشجویان: مورد مطالعه دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز

نسیم وطن خواه و کورش رضائی مقدم^{۱*}

(دریافت: ۱۳۹۲/۱/۲۰؛ پذیرش: ۱۳۹۴/۳/۲۵)

چکیده

این پژوهش با هدف شناخت روحیه کارآفرینی دانشجویان کارشناسی اجرا گردیده است. جامعه مورد مطالعه دانشجویان کارشناسی دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز بود و از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای برای انتخاب نمونه مورد مطالعه بهره گرفته شد. تعداد ۱۹۱ پرسشنامه از نمونه مورد مطالعه جمع‌آوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه بود که روایی صوری آن توسط متخصصین ترویج مورد تأیید قرار گرفت. نتایج نشان داد که بین دانشجویان عضو تعاونی و غیر عضو از نظر میانگین متغیرهای روحیه کارآفرینی تفاوت معنی‌داری وجود دارد بطوری که میانگین ریسک‌پذیری و خلاقیت دانشجویان عضو بیشتر از غیر عضو است. همچنین میانگین خلاقیت دانشجویانی که در دوره‌های کارآفرینی شرکت کرده‌اند بیشتر از دانشجویانی است که در این کارگاه‌ها شرکت نکرده‌اند. پیشنهاد می‌گردد با برگزاری کلاس‌های آموزشی، کارگاه‌های کارآفرینی و تشویق دانشجویان به عضویت در تعاونی‌های کشاورزی، روحیه کارآفرینی در دانشجویان تقویت شود تا موفقیت آنان برای خوداشتغالی در آینده تضمین گردد.

واژه‌های کلیدی: روحیه کارآفرینی، دانشجویان، تعاونی دانشجویی، دانشگاه شیراز

– به ترتیب، دانشجوی کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین و دانشیار بخش ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه شیراز

* – مسئول مکاتبات، پست الکترونیکی: rezaei@shirazu.ac.ir

مقدمه

از آنجا که شبکه‌های ارتباطی بازارهای گوناگون تولید و عرضه خدمات را در سطح ملی، منطقه‌ای و جهانی به یکدیگر وصل ساخته و کلید ورود به این بازارهای جهانی را رقابت‌پذیری دانسته‌اند، بدیهی است که در این رقابت جهانی نه تنها کشورها، بلکه کلیه نهادها و افراد باید دائماً قابلیت‌های رقابت‌پذیری و سازگاری خود را افزایش دهند. برای دستیابی به این مهم پرورش افراد خلاق و کارآفرینی که بتوانند خود را پیوسته با دنیای جدید هماهنگ و سازگار کنند، ضروری به نظر می‌رسد (بدری و همکاران، ۱۳۸۴).

در حال حاضر در کشور ما دانشگاه‌ها، افرادی را پرورش می‌دهند که فقط می‌توانند شکاف‌های شغلی بسیار تعریف شده را پر کنند. بنابراین باید حرکتی عظیم در راستای پرورش کارآفرینان در دانشگاه‌ها به عنوان قطب علمی کشور صورت گیرد که این به معنای اتصال دانشگاه با صنعت و فن‌آوری است (پیوندی، ۱۳۸۴). با توسعه آموزش عالی در کشور بویژه در دو دهه گذشته، جمعیت دانش‌آموختگان مراکز آموزش عالی با رشدی فزاینده افزایش یافته است. از سویی با توجه به سیاست‌های دولت مبنی بر کاهش و تعدیل نیروی انسانی در دستگاه‌های دولتی، زمینه‌ای برای جذب دانش‌آموختگان توسط دولت وجود نداشته و ضرورت دارد راهکارهای بدیلی برای اشتغال دانش‌آموختگان در مشاغل غیر دولتی فراهم شود (عباسی و قورچیان، ۱۳۸۸).

امروزه دانشجویان و دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها دریافته‌اند که در آینده وارد محیط‌های کاری متغیر، پویا و پیچیده خواهند شد. عواملی مانند جهانی شدن، رقابت و رشد سریع فناوری، دنیای فرصت‌های کاری را تغییر داده‌اند. امروزه انتظارات کارفرمایان تغییر یافته و آن‌ها نیاز به کارکنانی دارند که رفتارها و گرایش‌های کارآفرینانه از خود نشان دهند. از این رو در حال حاضر، آموزش دانشگاهی به عنوان ابزار کارایی دانش‌آموختگان، به چالش کشیده شده است (زالی و همکاران، ۱۳۸۶). در رابطه با بخش کشاورزی برآوردها نشان می‌دهد که نیاز بازار کار کشاورزی سالانه حداکثر ۱۱۰ هزار نفر دانش‌آموخته از

رشته‌های کشاورزی است در حالی که ۲۳۰ هزار نفر هرساله از رشته‌های کشاورزی در دانشگاه‌های کشور دانش‌آموخته می‌شوند و بر این اساس هر ساله حدود ۲۵ تا ۵۲ درصد از فارغ التحصیلان این بخش بیکار می‌مانند (فلاح حقیقی و همکاران، ۱۳۸۹).

بسیاری از کشورها از جمله راه‌حل‌های خروج از بحران بیکاری را کارآفرینی می‌دانند و توجه فوق‌العاده‌ای به آن معطوف می‌سازند. در این جوامع، کارآفرینی تبدیل به ابزار نیرومندی شده است که بهره‌گیری از آن می‌تواند باعث رفع مشکلاتی همچون بیکاری، کمبود نیروی انسانی خلاق و پویا، نزول چشم‌گیر بهره‌وری، کاهش کیفیت محصولات و خدمات و رکود اقتصادی شود. اکنون در عرصه جهانی، افراد خلاق، نوآور و مبتکر به عنوان کارآفرینان منشاء تحولات بزرگی در زمینه‌های صنعتی، تولیدی و خدماتی شده‌اند. چرخه‌های اقتصادی همواره با توسعه کارآفرینی به حرکت در می‌آید. فرد کارآفرین از فرصت‌های پیش آمده به خوبی استفاده می‌کند و با تغییراتی قادر به خلق اثری جدید می‌شود (نوه ابراهیم و تندیس، ۱۳۸۷).

کارآفرینی واژه‌ای است بین رشته‌ای که توسط زمینه‌های علمی گوناگون و از دیدگاه‌های متفاوت مورد بررسی قرار گرفته است. بعضی از مفهومی‌پردازی‌های کارآفرینی، براساس سازه‌های روانشناسانه نظیر ویژگی‌های شخصیتی بوده است. تئوری‌پردازان مدیریت و بازرگانی سازه‌های سازمانی و اکولوژیک را مورد توجه قرار داده‌اند. از نظر این دیدگاه، کارآفرین فردی خود اشتغال است که از قدرت پیش‌بینی اقتصادی خوبی برخوردار بوده، تمایل به ریسک داشته و از این طریق سود یا ضرر می‌کند و در نتیجه به تعادل و پایداری اقتصاد بازار کمک می‌کند. این تعریف نشان می‌دهد که نقطه تمرکز این افراد شخص کارآفرین بوده و برای تئوری‌پردازان مدیریت و بازرگانی عملکرد اقتصادی کارآفرین از ویژگی و رفتارهای اهمیت بیشتری دارد (علی بیگی و همکاران، ۱۳۸۷).

یکی از اهداف تأسیس مراکز آموزش عالی آماده سازی دانش‌آموختگان برای محیط کار و کارآفرینی است که البته موفقیت دانش‌آموختگان در این زمینه، به مهارت‌های تخصصی و فردی آنان نیز بستگی دارد. در

داراب نشان داد که بین میانگین گروه‌های آموزشی در همه مؤلفه‌ها به جز خلاقیت تفاوت وجود دارد و میانگین روحیه کارآفرینی، نیاز به موفقیت و نیاز به استقلال در بین دانشجویان زن و مرد تفاوت وجود داشته است (رضایی و رهسپار، ۱۳۸۸). نتایج پژوهش دیگری با عنوان مشوق‌ها و بازدارنده‌های مؤثر بر روحیه کارآفرینی از دیدگاه دانشجویان مراکز آموزش عالی علمی-کاربردی کشاورزی نشان داده است که به ترتیب اولویت؛ دانشجو، استادان، تجهیزات و امکانات مراکز آموزش عالی علمی-کاربردی، خانواده، محتوای دوره‌های آموزشی، جامعه و آزمایشگاه به عنوان مشوق‌ها در ایجاد روحیه کارآفرینی و عدم آگاهی دانشجویان، نبود استادان ماهر و خلاق، محتوای نامناسب دوره‌های آموزشی، عدم حمایت دولت مهم‌ترین بازدارنده‌ی مؤثر در ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان مراکز آموزش علمی - کاربردی بخش کشاورزی است (نوروززاده و رضایی، ۱۳۸۹).

بررسی برخی روحیات کارآفرینی در بین دانشجویان و مقایسه آن با مدیران صنایع نشان داد که سطح کلی روحیه کارآفرینی در بین دانشجویان پایین است (یارانی، ۱۳۸۸). پژوهشی که در مورد قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان دختر در دانشگاه رامین انجام شد نشان داد که بین دانشجویان در مقاطع مختلف تحصیلی و مهارت‌های انگیزه‌ی پیشرفت و نیز بین قابلیت انگیزه‌ی پیشرفت دانشجویان در سال‌های مختلف تحصیلی و همچنین بین شغل والدین دانشجویان و قابلیت‌های کارآفرینی آن‌ها تفاوت معنی‌داری وجود دارد (مرادی و شعبانعلی فمی، ۱۳۸۹). نتایج پژوهش دیگری نشان داد که بین جو باز، ایجاد روحیه بالا، صمیمیت و پرورش روحیه کارآفرینی و فعالیت‌های خلاقانه دانشجویان رابطه مثبت وجود دارد (شهمیرزادی و عدلی، ۱۳۸۹). بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی با تمایل به کارآفرینی در مطالعه دیگری نشان داد که بین ویژگی‌های شخصیتی زنان با تمایل آن‌ها به کارآفرینی رابطه‌ی معناداری وجود دارد (محمدی و همکاران، ۱۳۹۰). ارزیابی مشخصه‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه مازندران نشان داد که ویژگی عزم و اراده در مقایسه با سایر خصیصه‌ها بیشتر در نزد

واقع دانش‌آموختگان موفق کسانی هستند که نه فقط به مهارت‌های تخصصی مجهزند، بلکه مهارت‌هایی چون خلاقیت، نوآوری، ریسک‌پذیری، تحمل ابهام، توفیق‌طلبی و اعتماد به نفس به طور نسبی در آنان نهفته باشد و دانشگاه‌ها نیز به پرورش این مهارت‌ها بپردازند (فلاح حقیقی و همکاران، ۱۳۸۹). از این‌رو یکی از فعالیت‌هایی که دانشگاه‌ها می‌توانند در جهت پرورش دانش‌آموختگان کارآفرین انجام دهند، تشکیل تعاونی‌هایی دانشجویی در دانشگاه است تا بتوان این تخصص‌ها و مهارت‌های کارآفرینی را در دانشجویان تقویت کرد.

مطالعات زیادی در مورد تحلیل روحیه کارآفرینی در سطح داخلی و خارجی صورت گرفته است، برای مثال در سطح داخلی تحلیل روحیه کارآفرینی دانشجویان علمی کاربردی در استان کرمانشاه نشان داد که روحیه کارآفرینی دانشجویان در تمامی زمینه‌های استقلال‌طلبی، ریسک‌پذیری، کنترل درونی، انگیزه پیشرفت و خلاقیت بالاتر از حد میانگین است و میزان انگیزه پیشرفت دانشجویان سال آخر از دانشجویان سال اول بیشتر است (علی بیگی و همکاران، ۱۳۸۷). پژوهش دیگری نشان داد که قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان در زمینه استقلال‌طلبی، کنترل درونی، انگیزه پیشرفت و خلاقیت بالاتر از حد میانگین است، اما نمرات ریسک‌پذیری از متوسط نمره معیار پایین‌تر بود (بدری و همکاران، ۱۳۸۸). نتایج تحقیقی دیگر که دیدگاه دانشجویان را در رابطه با عوامل تأثیرگذار بر ترویج و آموزش کارآفرینی در دانشگاه مورد بررسی قرار داد نشان داد که ۵۰٪ پاسخ‌دهندگان تمایل به موفقیت، نوآوری، آموزش کارآفرینی در دانشگاه، نقش آموزگاران و زمینه‌های آموزشی را از عوامل تأثیرگذار بر ترویج آموزش کارآفرینی در دانشکده کشاورزی دانسته‌اند (Hosseini et al., 2011). بررسی روحیه کارآفرینی دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز نشان داد که بین دانشجویان سال دوم و سال چهارم و دانشجویان دختر و پسر از نظر سطح روحیه کارآفرینی تفاوت معنی‌داری ندارند (شریف زاده و زمانی، ۱۳۸۵)، (Sharifzadeh, 2004) و (Sharifzadeh & Zamani, 2005). بررسی چگونگی ویژگی‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه آزاد در

تأیید گردید. پس از اعمال نظر، تصحیح و تکمیل پرسشنامه-ها در جامعه آماری مورد نظر، تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار spss نسخه ۱۹ انجام گرفت. در تحلیل داده‌ها از دو روش توصیفی و استنباطی استفاده شده است که از جمله این روش‌ها می‌توان به فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار، آزمون‌های مقایسه‌ای t، تحلیل واریانس یک طرفه و آزمون همبستگی پیرسون اشاره نمود.

جدول ۱- ضریب آلفای کرونباخ متغیرهای روحیه کارآفرینی

مقیاس	تعداد گویه‌ها	آلفا ( )
توفیق طلبی	۱۱	۰/۷۴
استقلال طلبی	۳	۰/۵
ریسک‌پذیری	۱۰	۰/۵۶
خلاقیت	۱۱	۰/۷۲
مرکز کنترل درونی	۹	۰/۸۴
روحیه کارآفرینی	۵	۰/۶۵

یافته‌ها و بحث

بر اساس نتایج حاصل از پژوهش، میانگین سن دانشجویان مورد مطالعه ۲۲ سال، حداقل سن دانشجویان ۱۹ و حداکثر سن آن‌ها ۴۲ سال بود. از ۱۹۱ دانشجوی مورد بررسی در این پژوهش، ۷۸ نفر (۴۱/۵ درصد) دختر و ۱۱۰ نفر (۵۸/۵ درصد) پسر بودند. ۱۶۸ نفر از نمونه مورد بررسی مجرد و ۱۸ نفر متأهل بودند. از نظر وضعیت شغلی، ۲۱/۳ درصد شاغل و ۷۸/۷ درصد غیرشاغل بودند. این در حالی بود که منبع درآمد تنها ۲/۷ درصد از دانشجویان خود این افراد بودند، ۷۴/۷ درصد کاملاً توسط خانواده تأمین می‌شدند و ۲۲/۵ درصد نیز منبع تأمین مالی خود را هم خانواده و هم خود معرفی نمودند. از نظر وضعیت سطح تحصیلات پدر، ۲۶/۹ درصد ابتدایی و پایین‌تر، ۴۳/۹ درصد راهنمایی، ۷۸/۴ درصد دیپلم و فوق دیپلم و ۲۱/۶ درصد لیسانس و بالاتر بودند. همچنین از نظر سطح تحصیلات مادر ۳۷/۱ درصد ابتدایی و پایین‌تر، ۲۰ درصد راهنمایی، ۳۰/۶ درصد دیپلم و فوق دیپلم و ۱۲/۴ درصد لیسانس و بالاتر بودند. توزیع فراوانی ویژگی‌های فردی دانشجویان در جدول ۲ خلاصه گردیده است. توزیع فراوانی دانشجویان به تفکیک رشته، سال ورود، عضویت در تعاونی و شرکت در کارگاه کارآفرینی در

دانشجویان این دانشگاه ملاحظه می‌شود. امتیاز ویژگی‌های توفیق طلبی، استقلال طلبی، خطر پذیری و خلاقیت دانشجویان، فاصله کمی با حداقل امتیاز قابل قبول دارند (زالی و همکاران، ۱۳۸۶). هدف اصلی این پژوهش شناخت روحیه کارآفرینی دانشجویان مقطع کارشناسی دانشکده کشاورزی می‌باشد و اهداف فرعی آن شامل بررسی وضعیت شغلی، منبع درآمد، عضویت در تعاونی دانشجویی، شرکت در دوره‌های کارآفرینی و مقایسه گروه‌های مختلف دانشجویان از نظر روحیه کارآفرینی است.

روش پژوهش

تعاونی دانشجویی با هدف استفاده از امکانات و منابع موجود در دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز و به منظور ارتقای آموزش‌های علمی دانشجویان، ایده‌پردازی و افزایش روحیه کارآفرینی ایشان آغاز به کار کرد. در طی یک سال فعالیت خود در جهت اشتغال موفق دانشجویان در بازار کار، فعالیت‌هایی از جمله پرورش قارچ، پرورش بوقلمون، کشت ذرت و تولید ورمی کمپوست را انجام داده است. برای انجام این پژوهش از فن پیمایش استفاده شده که از نوع پژوهش‌های توصیفی می‌باشد. در این پژوهش روحیه کارآفرینی دانشجویان مشتمل بر ۵ متغیر بود. دو متغیر توفیق طلبی و خلاقیت هریک با استفاده از ۱۱ گویه، متغیر استقلال طلبی با ۳ گویه، متغیر ریسک‌پذیری با ۱۰ گویه و متغیر مرکز کنترل درونی با ۹ گویه در قالب طیف ۵ سطحی لیکرت مورد سنجش قرار گرفتند (زالی و همکاران، ۱۳۸۶). جامعه آماری این پژوهش دانشجویان کارشناسی دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز بودند که با استفاده از جدول مورگان، ۱۹۱ نفر از آنان با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب انتخاب و با استفاده از ابزار پرسشنامه در سال ۱۳۹۲ مورد مطالعه قرار گرفتند. به منظور تشخیص پایایی ابزار پژوهش تعداد ۳۰ پرسشنامه به صورت تصادفی بین ۳۰ نفر از دانشجویان پیش آزمون شد و سپس از ضریب آلفای کرونباخ برای سنجش پایایی متغیر روحیه کارآفرینی استفاده گردید که مقادیر آن در جدول ۱ آورده شده است. روایی پرسشنامه نیز توسط متخصصین ترویج و آموزش کشاورزی

جدول ۳، نشان داده شده است. همانطور که در جدول ۳ ملاحظه می‌شود دانشجویان پاسخگو از ۵ رشته تحصیلی مختلف بودند. در این میان دانشجویان رشته ترویج و آموزش کشاورزی با ۲۴/۲ درصد بیشترین تعداد پاسخگویان را تشکیل می‌دادند. از نظر عضویت دانشجویان در تعاونی دانشجویی، ۳۹ نفر از دانشجویان عضو و ۱۵۲ نفر غیر عضو بودند. همچنین ۲۴ درصد از دانشجویان در کارگاه‌های کارآفرینی شرکت کرده بودند در حالی که ۷۶ درصد آنان در این کارگاه‌ها شرکت نکرده بودند. از دیگر متغیرها سال ورود دانشجویان است که ۸۹ نفر ورودی سال ۹۰ و ۱۱۰ نفر ورودی سال ۸۸ بودند.

از نظر وضعیت تحصیلی نیز میانگین معدل دیپلم دانشجویان ۱۶/۹۷ بوده است. همچنین میانگین معدل کل آنان تا کنون ۱۵/۰۶ بود. آمار توصیفی وضعیت تحصیلی دانشجویان در جدول ۴ خلاصه شده است.

آمار توصیفی متغیرهای روحیه کارآفرینی

در جدول ۵ آمار توصیفی متغیرهای روحیه کارآفرینی نشان داده شده است. در میان متغیرهای روحیه کارآفرینی متغیر مرکز کنترل درونی با میانگین ۱۰/۷۵ بالاترین میانگین و پس از آن توفیق طلبی با میانگین ۱۰/۶۶ دارای میانگین بالایی می‌باشند. متغیر استقلال طلبی نیز با میانگین ۸/۶۷ دارای کمترین میانگین است.

از میان گویه‌های متغیر توفیق طلبی "تمایل به انجام کارها به بهترین شکل" با میانگین ۴/۲۹ بیشترین میانگین و "رضایت از کار مناسب ولی روزمره و بدون زحمت" با میانگین ۲/۹۵ کمترین میانگین را داشته است. یافته‌ها نشان می‌دهد که دانشجویانی که توفیق طلبی بالایی دارند تمایل دارند کارهایی را که به آن‌ها محول می‌شود به نحو احسن انجام دهند و در واقع دانشجویانی که روحیه کارآفرینی بالایی دارند تمایل بیشتری به انجام یک کار به صورت کامل دارند (جدول ۶). در میان گویه‌های متغیر استقلال طلبی "انجام

کارها بر اساس صلاحیت خود نه نظر دیگران" با میانگین ۳/۰۱ بیشترین میانگین را دارا می‌باشد که بیانگر آن است که دانشجویان با استقلال طلبی بالا تمایل کمتری به کار در قالب تعاونی دارند. زیرا کار در تعاونی مستلزم انجام تصمیم‌گیری‌های جمعی است که با روحیه دانشجویانی که از استقلال طلبی بالایی برخوردارند، سازگار نیست (جدول ۷).

در میان گویه‌های متغیر ریسک‌پذیری "تمایل به انجام کارهای نو" با میانگین ۳/۶۲ بیشترین میانگین و "دانستن تمام حقایق قبل از هر تصمیم‌گیری" با میانگین ۲/۱۳ کمترین میانگین را به خود اختصاص داده است. در واقع این نشان می‌دهد که داشتن روحیه کارآفرینی بالا مستلزم ریسک‌پذیری بالایی است. یعنی اینکه فرد می‌بایست تمایل به انجام کارهای نو داشته باشد (جدول ۸). در بین گویه‌های متغیر خلاقیت نیز "انجام چند کار خوب به جای یک کار کامل و بی‌نقص" با میانگین ۳/۸ بیشترین میانگین و "علاقه به انجام کارهای جدید" با میانگین ۲/۷۳ کمترین میانگین را داشته است. بنابراین افراد با خلاقیت بالا تمایل دارند کارهای متنوعی را انجام دهند (جدول ۹).

در بین گویه‌های متغیر مرکز کنترل درونی "فراگیری هر چیز با تمرکز بر آن" با میانگین ۴/۰۹ بیشترین میانگین و "عدم تمایل به رقابت کردن با دیگران" با میانگین ۳/۱۳ کمترین میانگین را به خود اختصاص داده است. یعنی اینکه دانشجویانی که مرکز کنترل درونی قوی دارند معتقدند که خود می‌توانند با تمرکز بر یک کار آن را به خوبی انجام دهند (جدول ۱۰).

مقایسه روحیه کارآفرینی دانشجویان از نظر سال ورود

به دانشگاه

مقایسه میانگین متغیرهای روحیه کارآفرینی بین دو گروه دانشجویان سال ۲ و سال ۴ نشان داد که تفاوت معنی‌داری از نظر این متغیرها بین دو گروه مشاهده نمی‌شود (جدول ۱۱).

جدول ۲- توزیع فراوانی ویژگی‌های فردی دانشجویان

متغیرها	گروه‌ها	فراوانی	درصد
جنسیت	زن	۷۸	۴۱/۵
	مرد	۱۱۰	۵۸/۵
وضعیت شغل	شاغل	۳۹	۲۱/۳
	غیرشاغل	۱۴۴	۷۸/۷
منبع درآمد	خانواده	۱۳۶	۷۴/۷
	پاسخگو	۵	۲/۷
	پاسخگو و خانواده	۴۱	۲۲/۵
تحصیلات پدر	ابتدایی و پایین‌تر	۴۶	۲۶/۹
	راهنمایی	۲۹	۴۳/۹
	دیپلم و فوق دیپلم	۵۹	۷۸/۴
	لیسانس و بالاتر	۳۷	۲۱/۶
تحصیلات مادر	ابتدایی و پایین‌تر	۶۳	۳۷/۱
	راهنمایی	۳۴	۲۰
	دیپلم و فوق دیپلم	۵۲	۳۰/۶
	لیسانس و بالاتر	۲۱	۱۲/۴

جدول ۳- توزیع فراوانی دانشجویان به تفکیک رشته، سال ورود، عضویت در تعاونی و شرکت در کارگاه کارآفرینی

متغیرها	گروه‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
رشته تحصیلی	ترویج و آموزش کشاورزی	۴۳	۲۴/۲
	اقتصاد کشاورزی	۳۲	۱۸
	باغبانی	۳۵	۱۹/۷
	ماشین آلات کشاورزی	۳۰	۱۶/۹
	محیط زیست	۳۸	۲۱/۳
عضویت در تعاونی	عضو	۳۹	۲۰/۴
	غیر عضو	۱۵۲	۷۹/۶
شرکت در کارگاه کارآفرینی	شرکت	۴۲	۲۴
	عدم شرکت	۱۳۳	۷۶
سال ورود	۹۰	۸۹	۴۳/۶
	۸۸	۱۰۲	۵۶/۴

جدول ۴- آمار توصیفی وضعیت تحصیلی دانشجویان

وضعیت تحصیلی	میانگین	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
معدل دیپلم	۱۶/۹۷	۱/۴۸	۱۳	۱۹/۷۴
معدل کل	۱۵/۰۶	۱/۴۲	۱۱/۶	۱۸

جدول ۵- آمار توصیفی متغیرهای روحیه کار آفرینی در نمونه مورد مطالعه

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
مرکز کنترل درونی	۱۰/۷۵	۱/۹۴	۴	۱۵
توفیق طلبی	۱۰/۶۶	۱/۶۴	۵/۷۳	۱۴/۴۵
ریسک پذیری	۹/۵۷	۱/۳۹	۵/۷	۱۳/۸
خلاقیت	۹/۶۶	۱/۴۳	۲/۱۸	۱۴/۴۵
استقلال طلبی	۸/۶۷	۲/۴۴	۳	۱۵

دامنه متغیرها: (۱۵-۳)

جدول ۶- میانگین گویه های متغیر توفیق طلبی در نمونه مورد مطالعه

رتبه	میانگین	انحراف معیار	گویه های توفیق طلبی
۱	۴/۲۹	۰/۸۹	تمایل به انجام کارها به بهترین شکل
۲	۴/۱۲	۰/۹۲	قبول مسئولیت تصمیم های خود
۳	۴/۰۸	۰/۸۸	علاقه به کارهایی که توانایی را افزایش می دهند
۴	۳/۷۱	۱/۰۶	ارجحیت خوب انجام دادن کار بر کسب رضایت دیگران
۵	۳/۶۷	۱/۰۸	تفکر در مورد آینده نه حال و گذشته
۶	۳/۵۲	۱/۰۴	پشتکار زیاد
۷	۳/۳۹	۱/۱۲	اهمیت نتایج پیروزی نه دلایل شکست
۸	۳/۳۷	۱/۱۳	تلاش زیاد برای انجام کارهای ویژه
۹	۳/۳۲	۱/۱۸	خوب بازی کردن در یک رقابت نه برنده شدن
۱۰	۳/۱۵	۱/۱۴	عمل کردن مطابق با برنامه ریزی
۱۱	۲/۹۵	۱/۲۵	رضایت از کار مناسب ولی روزمره و بدون زحمت

دامنه متغیرها: (۵-۱)

جدول ۷- میانگین گویه های متغیر استقلال طلبی در نمونه مورد مطالعه

رتبه	میانگین	انحراف معیار	گویه های استقلال طلبی
۱	۳/۰۱	۱/۲۳	انجام کارها بر اساس صلاحیت خود نه نظر دیگران
۲	۲/۸۸	۱/۰۹	تصور خود رأی بودن من توسط دیگران
۳	۲/۸۵	۱/۱۰	کمک نگرفتن از دیگران در کارها

دامنه متغیرها: (۵-۱)

جدول ۸- میانگین گویه های متغیر ریسک پذیری در نمونه مورد مطالعه

رتبه	انحراف معیار	میانگین	گویه های ریسک پذیری
۱	۱/۰۸	۳/۶۲	تمایل به انجام کارهای نو
۲	۱/۰۸	۳/۵۶	انتخاب فرصت های ایجاد کننده شرایط بهتر نه فرصت های لذت بخش
۳	۱/۰۵	۳/۵۴	انجام کارهایی که دیگران از آن ترس دارند
۴	۱/۰۲	۳/۴۸	انجام پروژه های مخاطره آمیز و جدید
۵	۰/۹۵	۳/۴۷	انجام کار با احتمال موفقیت ۵۰٪
۶	۱/۱۴	۳/۴۶	نداشتن علاقه به کارهای جدید و غیرمعمول
۷	۱/۰۹	۳/۲۰	تمایل به انتخاب هدف های سخت
۸	۱/۱۵	۲/۹۱	قرض گرفتن پول در هنگام نیاز
۹	۱/۱۳	۲/۷۴	عدم انجام کار در صورت احتمال شکست
۱۰	۰/۹۴	۲/۱۳	دانستن تمام حقایق قبل از هر تصمیم گیری

دامنه متغیرها: (۱-۵)

جدول ۹- میانگین گویه های متغیر خلاقیت در نمونه مورد مطالعه

رتبه	انحراف معیار	میانگین	گویه های خلاقیت
۱	۰/۹۸	۳/۸۰	انجام چند کار خوب به جای یک کار کامل و بی نقص
۲	۱/۰۵	۳/۶۲	تمایل به داشتن زندگی یکنواخت
۳	۱/۰۴	۳/۳۷	علاقه به زیر پا گذاشتن قواعد
۴	۱/۰۱	۳/۳۶	علاقه به مشاغل نیازمند تفکر زیاد
۵	۱/۲۴	۳/۳۲	تمایل به انجام کارها به روش معمول
۶	۱/۱۰	۳/۳۰	انجام چندین کار در یک زمان
۷	۱/۱۵	۳/۲۶	داشتن ایده های متنوع زیاد
۸	۱/۰۹	۳/۱۳	پرسیدن سوال زیاد
۹	۱/۱۸	۳/۰۲	عدم علاقه به حدس زدن
۱۰	۱/۱۳	۲/۹۴	داشتن ایده های غیرعادی و دست نیافتنی
۱۱	۱/۲۶	۲/۷۳	علاقه به انجام کارهای جدید

دامنه متغیرها: (۱-۵)

جدول ۱۰- میانگین گویه های متغیر مرکز کنترل درونی در نمونه مورد مطالعه

رتبه	انحراف معیار	میانگین	گویه های مرکز کنترل درونی
۱	۰/۹۳	۴/۰۹	فراگیری هر چیز با تمرکز بر آن
۲	۱/۰۶	۳/۸۹	موفقیت حاصل زحمت و تلاش است نه شانس
۳	۱	۳/۸۴	مقایسه خود با دیگران در رقابت ها
۴	۱/۱۹	۳/۷۶	خوش شانسی اغلب افرادی که ترقی می کنند
۵	۰/۹۹	۳/۷۱	دست یافتن به خواسته ها با تلاش زیاد
۶	۱/۰۵	۳/۵۰	عدم تمایل به انجام کارهای مشکل
۷	۱/۰۳	۳/۴۲	اطمینان از انجام کارهای برنامه ریزی شده
۸	۱/۲۵	۳/۳۸	تاثیر کم خود در تعیین مسیر زندگی
۹	۱/۲۲	۳/۱۳	عدم تمایل به رقابت کردن با دیگران

دامنه متغیرها: (۱-۵)

جدول ۱۱- نتایج حاصل از آزمون t به منظور بررسی تفاوت بین دانشجویان سال ۲ و سال ۴ از نظر متغیرهای روحیه کارآفرینی

متغیرها	سال ۲		سال ۴		t	sig
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار		
توفیق طلبی	۳۸/۳۱	۵/۶۸	۳۹/۸۰	۶/۳۲	۱/۶۳	۰/۱
استقلال طلبی	۸/۷۷	۲/۳۱	۸/۶۳	۲/۴۵	۰/۳۸	۰/۷
ریسک‌پذیری	۳۱/۹۷	۴/۳۱	۳۱/۸۷	۴/۴۹	۰/۱۵	۰/۸۷
خلاقیت	۳۵/۱۶	۴/۸۳	۳۵/۷۰	۵/۵۴	۰/۶۸	۰/۴۹
مرکز کنترل درونی	۳۱/۹۱	۵/۸۴	۳۲/۵۸	۵/۹۷	۰/۷۶	۰/۴۴

دامنه متغیرها: توفیق طلبی (۵۵-۱۱)، استقلال طلبی (۱۵-۳)، ریسک‌پذیری (۵۰-۱۰)، خلاقیت (۵۵-۱۱) و مرکز کنترل (۴۵-۹)

مقایسه روحیه کارآفرینی دانشجویان از نظر شرکت در دوره‌های کارآفرینی و تعداد دوره‌ها

مقایسه میانگین متغیرهای روحیه کارآفرینی بین دو گروه دانشجویانی که در کارگاه‌های کارآفرینی شرکت کرده بودند و شرکت نکرده بودند نشان داد که بین دو گروه شرکت کننده و غیر شرکت کننده در این کارگاه‌ها از نظر متغیر خلاقیت در سطح ۰/۰۵ تفاوت معناداری وجود دارد بطوری که میانگین خلاقیت دانشجویانی که در کارگاه‌های کارآفرینی شرکت کرده‌اند (۳۶/۹۵) بالاتر از دانشجویانی است که در این کارگاه‌ها شرکت نکرده‌اند (۳۵) به عبارتی این کارگاه‌ها نتوانسته‌اند در دیگر متغیرها تغییراتی ایجاد کنند (جدول ۱۲).

همچنین از نظر تعداد دوره‌های کارآفرینی، تفاوت معنی‌داری از نظر متغیرهای ریسک‌پذیری و خلاقیت در سطح ۰/۰۵ بین دانشجویان که در یک دوره شرکت کرده بودند و دانشجویانی که در بیش از یک دوره شرکت کرده بودند وجود داشت. به این صورت که میانگین خلاقیت و ریسک‌پذیری دانشجویانی که در دو دوره شرکت کرده‌اند بیشتر از گروه دیگر است (جدول ۱۳).

مقایسه روحیه کارآفرینی و وضعیت تحصیلی دانشجویان از لحاظ عضویت در تعاونی دانشجویی

برای مقایسه روحیه کارآفرینی بین دو گروه دانشجویان عضو و غیر عضو در تعاونی دانشجویی از آزمون t بهره‌گرفته شد.

مقایسه میانگین متغیرهای روحیه کارآفرینی بین دو گروه نشان داد که بین دو گروه از نظر متغیرهای ریسک‌پذیری و خلاقیت در سطح ۰/۰۵ تفاوت معناداری وجود دارد. میانگین ریسک‌پذیری دانشجویان عضو (۳۳/۳۸) بیشتر از غیر عضو (۳۱/۵۲) بوده و دانشجویان عضو تعاونی خلاقیت بالاتری (۳۶/۹۷) نسبت به دانشجویان غیر عضو (۳۵/۰۶) داشتند. این بدان معنی است که دانشجویانی که در این تعاونی عضو هستند و فعالیت می‌کنند تمایل بیشتری به مدیریت، برعهده گرفتن امور و اختصاص منابع به فرصت‌هایی که احتمال شکست معقولی را نیز به همراه دارد، دارند. همچنین این افراد توانایی بیشتری در خلق فکرهای جدید را در انجام فعالیت‌های خود دارند. عضویت در تعاونی باعث تقویت این ویژگی‌ها و در کل تقویت روحیه کارآفرینی در دانشجویان می‌شود.

از نظر وضعیت تحصیلی، مقایسه میانگین معدل کل، بین دو گروه دانشجویان عضو و غیر عضو در تعاونی نشان داد که بین دو گروه از لحاظ معدل کل در سطح ۰/۰۵ اختلاف معنی‌داری وجود دارد به طوری که معدل دانشجویان عضو تعاونی بیشتر (۱۵/۶۱) از دانشجویان غیر عضو (۱۴/۸) بوده است. یعنی اینکه فعالیت دانشجویان به عنوان عضوی از تعاونی نه تنها باعث اختلال در روند تحصیلی آنان نمی‌شود بلکه انگیزه آنان را برای یادگیری بیشتر افزایش می‌دهد (جدول ۱۴).

جدول ۱۲- نتایج حاصل از آزمون t به منظور بررسی تفاوت بین دانشجویان شرکت کننده و غیرشرکت کننده در

دوره‌ها و کارگاه‌های کارآفرینی از نظر متغیرهای روحیه کارآفرینی

متغیرها	شرکت		عدم شرکت		t	sig
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار		
توفیق طلبی	۴۰/۲۶	۵/۸۵	۳۸/۶۷	۶/۰۹	۱/۴۸	۰/۱۴
استقلال طلبی	۸/۵۷	۲/۶۳	۸/۸۷	۲/۳۴	۰/۷	۰/۴۸
ریسک پذیری	۳۲/۷۱	۴/۳	۳۱/۴۷	۴/۴	۱/۵۹	۰/۱۱
خلاقیت	۳۶/۹۵	۵/۲۳	۳۵	۵/۳۱	۲/۰۷*	۰/۰۳
مرکز کنترل درونی	۳۳/۰۷	۶/۳۳	۳۱/۷۲	۵/۷۴	۱/۲۹	۰/۱۹

دامنه متغیرها: توفیق طلبی(۵۵-۱۱)، استقلال طلبی(۱۵-۳)، ریسک پذیری(۵۰-۱۰)، خلاقیت(۵۵-۱۱)، مرکز کنترل(۴۵-۹)
*معنی داری در سطح ۰/۰۵

جدول ۱۳- نتایج حاصل از آزمون تحلیل واریانس به منظور مقایسه میانگین متغیرهای روحیه کارآفرینی با توجه به

تعداد دوره‌های کارآفرینی گذرانده

متغیرها	دوره ۱		دوره ۲		بیش از ۲ دوره		F	sig
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار		
توفیق طلبی	۴۰/۳۳	۶/۵۸	۴۰/۸۱	۵/۷۸	۴۰/۲۶	۵/۸۵	۰/۱۶	۰/۸۵
استقلال طلبی	۸/۰۸	۳/۰۵	۹/۴۳	۲/۷۵	۸/۵۷	۲/۶۳	۱/۴۳	۰/۲۵
ریسک پذیری	۳۰/۲۵ ^b	۴/۷۱	۳۳/۵۶ ^a	۳/۸۹	۳۲/۷۱ ^a	۴/۳	۳/۰۴*	۰/۰۵
خلاقیت	۳۴/۳۳ ^b	۴/۰۵	۳۶/۷۵ ^a	۴/۲۱	۳۶/۹۵ ^a	۵/۲۳	۳/۴۴*	۰/۰۴
مرکز کنترل درونی	۳۲/۱۶	۶/۹۲	۳۲/۱۸	۷/۳۴	۳۳/۰۷	۶/۳۳	۰/۸۲	۰/۴۴

دامنه متغیرها: توفیق طلبی(۵۵-۱۱)، استقلال طلبی(۱۵-۳)، ریسک‌پذیری(۵۰-۱۰)، خلاقیت(۵۵-۱۱)، مرکز کنترل(۴۵-۹)
*معنی داری در سطح ۰/۰۵

جدول ۱۴- نتایج حاصل از آزمون t به منظور بررسی تفاوت بین دانشجویان عضو تعاونی دانشجویی و غیر عضو از

نظر متغیرهای روحیه کارآفرینی و وضعیت تحصیلی

متغیرها	عضو		غیر عضو		t	sig
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار		
توفیق طلبی	۳۹/۴۱	۶/۲۹	۳۹/۰۳	۶	۰/۳۴	۰/۷۳
استقلال طلبی	۸/۲۰	۲/۸۳	۸/۷۹	۲/۳۲	۱/۳۴	۰/۱۸
ریسک‌پذیری	۳۳/۳۸	۴/۵۲	۳۱/۵۲	۴/۳۰	۲/۴۱*	۰/۰۱
خلاقیت	۳۶/۹۷	۵/۷۷	۳۵/۰۶	۵/۰۸	۲/۰۳*	۰/۰۴
مرکز کنترل	۳۳/۲۰	۵/۰۹	۳۲/۰۲	۶/۰۱	۱/۱۲	۰/۲۶
معدل کل	۱۵/۶	۱/۳۶	۱۴/۸	۱/۷۷	۲/۳*	۰/۰۲

دامنه متغیرها: توفیق طلبی(۵۵-۱۱)، استقلال طلبی(۱۵-۳)، ریسک‌پذیری(۵۰-۱۰)، خلاقیت(۵۵-۱۱)، مرکز کنترل(۴۵-۹)
دامنه معدل: (۲۰-۰)
*معنی داری در سطح ۰/۰۵

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

روحیه کارآفرینی یکی از عوامل اصلی است که می‌تواند سبب تسریع اشتغال دانشجویان در آینده گردد. تشکیل تعاونی‌های دانشجویی در دانشگاه‌ها و فعالیت دانشجویان در قالب این تعاونی‌ها راهکاری است که موجب تقویت روحیه کارآفرینی در دانشجویان می‌شود. این پژوهش با هدف شناخت و مقایسه روحیه کارآفرینی دانشجویان عضو و غیر عضو در تعاونی دانشجویی دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز انجام شد.

بر اساس نتایج پژوهش دانشجویان دارای مرکز کنترل درونی بالاتری نسبت به سایر متغیرها بودند. این نشان می‌دهد که دانشجویان اکثراً معتقدند که وقایع خارجی که خارج از کنترل آنان است، سرنوشت آنان را تعیین نمی‌کند. به عبارت دیگر، این افراد به خود ایمان دارند و موفقیت و شکست را به سرنوشت، اقبال یا نیروهای مشابه نسبت نمی‌دهند. در نتیجه می‌توان با تقویت اعتماد به نفس دانشجویان از طریق استقبال از ایده‌ها و افکار جدید آنان، دیگر متغیرهای روحیه کارآفرینی را نیز در آنان تقویت کرد و با همکاری مسئولین دانشکده در حمایت بیشتر از تعاونی‌های دانشجویی و آسان کردن مراحل ایجاد این تعاونی‌ها، دانشجویانی کارآفرین را وارد بازار کار کرد. همچنین یافته‌ها نشان داد که تفاوتی از نظر روحیه کارآفرینی (توفیق طلبی، استقلال طلبی، ریسک‌پذیری، خلاقیت و مرکز کنترل درونی) بین دانشجویان سال ۲ و دانشجویان سال ۴ وجود ندارد. این یافته‌ها بیانگر این است که روحیه کارآفرینی دانشجویان در طی دوران تحصیلشان تقویت نشده است. به عبارتی آموزش‌های آکادمیک نتوانسته تغییرات لازم را در زمینه پرورش روحیه کارآفرینی دانشجویان در آنان ایجاد کند. در نتیجه باید جهت تقویت روحیه کارآفرینی دانشجویان دروس و آموزش‌های مرتبط با کارآفرینی در برنامه درسی آنان گنجانده شود تا بتوان تا حدودی روحیه کارآفرینی را در آنان تقویت کرد.

نتایج پژوهش بیانگر آن است که خلاقیت دانشجویانی که در کارگاه کارآفرینی شرکت کرده‌اند بیشتر از دانشجویانی است که در این دوره‌ها شرکت نکرده‌اند. این نتیجه نشان می‌دهد

این کارگاه‌ها به هدف خود که افزایش خلاقیت در افراد است رسیده‌اند. علاوه بر این، میزان خلاقیت و ریسک‌پذیری دانشجویانی که بیش از ۲ دوره در کارگاه کارآفرینی شرکت کرده‌اند بالاتر از سایر دانشجویان بوده است. این نتایج نشان دهنده آن است که کارگاه‌ها تا حدودی می‌توانند روحیه کارآفرینی را در دانشجویان تقویت کنند. در نتیجه می‌توان پیشنهاد کرد کارگاه‌های کارآفرینی به طور مداوم و با موضوعات مختلف در دانشکده برگزار گردد و این کارگاه‌ها علاوه بر آموزش‌های تئوری با فعالیت‌های عملی (شرکت در تعاونی‌ها) همراه باشد و تبلیغات لازم جهت شرکت دانشجویان در کارگاه‌ها در سطح دانشکده صورت گیرد.

از دیگر نتایج پژوهش این است که میانگین معدل دانشجویان عضو تعاونی به عنوان شاخص پیشرفت تحصیلی آنان بالاتر از دانشجویان غیر عضو است. این یافته نشان می‌دهد که دانشجویانی که از سطح علمی بالاتری برخوردارند روحیه کارآفرینی بالاتری نسبت به سایرین دارند. پیشنهاد می‌گردد زمینه حضور فعال‌تر این دانشجویان در فعالیت‌های تعاونی ایجاد شده و امتیازاتی برای آنان در نظر گرفته شود تا به شرکت در فعالیت‌ها و ترغیب دیگر دانشجویان به فعالیت در تعاونی‌ها متمایل شوند.

در نهایت مقایسه روحیه کارآفرینی بین دانشجویان نشان داد که میزان ریسک‌پذیری و خلاقیت دانشجویان عضو تعاونی بیشتر از دانشجویان غیر عضو است، به این معنی که دانشجویان عضو تعاونی تمایل بیشتری به مدیریت و برعهده گرفتن شکست‌های احتمالی، همچنین توانایی خلق فکرهای جدید را دارند. از آنجا که ریسک‌پذیری مهم‌ترین عامل در مورد فعالیت‌های کشاورزی است و پس از آن داشتن خلاقیت هم برای پرورش ایده‌های جدید در کشاورزی جهت هماهنگی با شرایط بازار و راه اندازی فعالیت‌های نو در بخش کشاورزی ضروری می‌باشد، پیشنهاد می‌گردد این دو ویژگی از طریق برگزاری کارگاه‌های کارآفرینی و ارائه آموزش‌های کارآفرینی در دانشکده در دانشجویان تقویت شود. همچنین زمینه فعالیت دانشجویان در قالب تعاونی، توسط دانشکده مهیا شود تا با فعالیت دانشجویان در تعاونی روحیه کارآفرینی آنان افزایش یافته و برای کار در محیط‌های کاری آینده آماده شوند.

منابع

- بدری، ا.، لیاقتدار، م.، عابدی، م.، و جعفری، ا. (۱۳۸۴). بررسی قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه اصفهان. *فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی*، سال ۱۲، شماره ۴۰، صص ۷۳-۹۰.
- پیوندی، گ. (۱۳۸۴). ظهور دانشگاه کارآفرین. *کنگره تولید علم*، بهار ۸۴.
- حسینی، م.، فرج اله حسینی، ج.، و سلیمانپور، م. (۱۳۸۸). عوامل تاثیرگذار بر کارآفرینی دانشجویان دانشکده‌های کشاورزی استان تهران. *علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران*، جلد ۵، شماره ۲، صص ۱۱۲-۱۰۱.
- رضایی، م.، و رهسپار، ط. (۱۳۸۸). بررسی چگونگی و ویژگی‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد داراب. *فصلنامه رهیافتی نو در مدیریت آموزشی*، سال ۲، شماره ۴، صص ۶۲-۴۵.
- زالی، م.، مدهوشی، م.، و کردنائیج، ا. (۱۳۸۶). ارزیابی مشخصه‌های کارآفرینی دانشجویان (مورد مطالعه دانشگاه مازندران). *فصلنامه مدرس علوم انسانی*، سال ۱۱، شماره ۵۵، صص ۱۱۳-۸۱.
- شریف زاده، م. و زمانی، غ. (۱۳۸۵). روحیه کارآفرینی در دانشجویان کشاورزی: مطالعه موردی دانشگاه شیراز. *مجله علوم کشاورزی ایران*، جلد ۲-۳۷، شماره ۱، صص ۱۱۵-۱۰۷.
- شهمیرزادی، س.، و عدلی، ف. (۱۳۸۹). رابطه جو نظام آموزش عالی و پرورش روحیه کارآفرینی دانشجویان. *پژوهشنامه تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بجنورد*، سال ۴، شماره ۲۲، صص ۷۳-۹۰.
- عباسی، م.، و قورچیان، ن. (۱۳۸۸). شناسایی عوامل موثر در توسعه تعاونی‌های دانش آموختگان. *فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی*، سال ۳، شماره ۲، صص ۱۷۰-۱۴۳.
- علی بیگی، ا.، اطهری، ز.، و بارانی، ش. (۱۳۸۷). تحلیل روحیه کارآفرینی دانشجویان علمی کاربردی کشاورزی مطالعه موردی استان کرمانشاه. *مجموعه مقالات همایش ملی توسعه کارآفرینی در آموزش‌های علمی کاربردی کشاورزی*، دیماه ۱۳۸۷، صص ۱۷-۳.
- فلاح حقیقی، ن.، رضوانفر، ا.، کلانتری، خ.، و رضوی، م. (۱۳۸۹). بررسی خصوصیات کارآفرینانه دانشجویان پردیس کشاورزی دانشگاه تهران. *مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران*، دوره ۲-۴۲، شماره ۳، صص ۳۶۶-۳۵۷.
- محمدی، ح.، احمدی، ع.، و امین شایان جهرمی، ش. (۱۳۹۰). بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی با تمایل به کارآفرینی. *فصلنامه زن و جامعه*، سال ۲، شماره ۱، صص ۱۱۳-۹۳.
- مرادی، ح.، و شعبانعلی فمی، ح. (۱۳۸۹). شناسایی قابلیت‌های کارآفرینی (مطالعه موردی: دانشجویان دختر دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی اهواز). *فصلنامه توسعه کارآفرینی*، سال ۲، شماره ۸، صص ۱۶۱-۱۴۱.
- نوروززاده، ر.، و رضایی، ن. (۱۳۸۹). مشوق‌ها و بازدارنده‌های مؤثر در روحیه کارآفرینی از دیدگاه دانشجویان مراکز آموزش عالی علمی کاربردی کشاورزی. *فصلنامه پژوهش آموزش مدیریت کشاورزی*، شماره ۱۲، صص ۷۵-۹۰.
- نوه ابراهیم، ع.، و تندیس، ا. (۱۳۸۷). مطالعه شاخص‌های کارآفرینی در بین دانش آموزان سال آخر سه شاخه نظری، فنی حرفه‌ای و کاردانش (مدارس متوسطه شهرستان گرمسار). *فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی*، سال ۲، شماره ۲، صص ۱۴۶-۱۳۳.
- یاراتی، ع.، و مصلح شیرازی، ع. (۱۳۸۸). بررسی برخی روحیات کارآفرینی در بین دانشجویان و مقایسه آن با مدیران صنایع. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.
- Hossieni, J., Ahmadi, H., and Omidi Najafabadi, M. (2011). The perceptions of graduate students about factors influencing the extension of entrepreneurship education in college of agriculture and natural resources in iran. *Journal of American science*, 7(3), 255-259.
- Sharifzadeh, M. (2004). Agricultural college students' training needs to enhance entrepreneurial mentality. M.Sc.Thesis, Shiraz University.
- Sharifzadeh, M., and Zamani, GH. (2005). Entrepreneurship and agricultural college students; A case of Shiraz university. *Proceedings of the 21st Annual Conference, AIAEE 2005*, San Antonio, TX, 248-259.

Recognizing the Students' Entrepreneurial Spirit: The Case of Agricultural College, Shiraz University

N. Vatankhah and K. Rezaei Moghaddam^{*1}

(Received: Apr, 9. 2013; Accepted: Jun, 15. 2015)

Abstract

The purpose of this study is to identify the undergraduate students' entrepreneurial spirit. Study population was undergraduate students of the College of Agriculture at Shiraz University. A multi-stage stratified random sampling was used to collect data from 191 students using questionnaire. The face validity of the questionnaire was confirmed by extension experts. The results showed significant difference between members and non-members of students cooperative in entrepreneurial spirit variables so that cooperative members had more risk-taking behavior and creativity. Also creativity mean of students participated in entrepreneurship courses was more than other students. The training classes, entrepreneurship workshops and encouraging students to join agricultural cooperatives will increase entrepreneurial spirit in students for self-employment.

Keywords: Entrepreneurial Spirit, Students, Student Cooperative, Shiraz University

---

¹ -M.Sc. Student of Agricultural Extension and Education in Agriculture and Natural Resources University of Ramin and Associate Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Shiraz University

*- Corresponding author, Email: rezaei@shirazu.ac.ir